

Prof. Dr. Josef Opatrný
Středisko iberoamerických studií
FF UK

Posudek diplomové práce

Lucie Zrůstová, *Komparace migračních modelů: Mexiko a Česká republika*, str. rkp.
101+přílohy

Diplomová práce Lucie Zrůstové je dalším textem, v němž se studenti Střediska iberoamerických studií zabývají problematikou vztahů mezi hispánským světem a Českou republikou v podobě migrace, což na jedné straně ukazuje jejich zájem o tento fenomén, na straně druhé pak jeho důležitost v moderním světě. Volba tématu přitom byla jak projevem tohoto zájmu, tak výsledkem hledání v hranicích daných podmínkami stipendia na TEC Monterrey, kde už léta existuje program pracovních skupin studentů ze střední a východní Evropy, které se zabývají vztahy mezi Mexikem a uvedeným regionem.

Zrůstová rozdělila práci do dvou částí, v první věnuje pozornost obecným problémům migrace a metodologii svého výzkumu v komunitě českých emigrantů v Mexiku a mexických migrantů v České republice, přičemž se z praktických důvodů omezila na zkoumání situace v hlavních městech obou zemí. Druhá část je pak analýzou dat dotazníkového šetření, které prováděla na skupině osmi Mexičanů v Praze a osmi Čechů v Ciudad de México.

Pro formulování východisek svojí práce a nastínění obecného rámce problému prostudovala Zrůstová řadu textů, jejichž závěrů se pak snaží využít při sledování české emigrace v Mexiku a mexické v České republice. Společným problémem této literatury, a nejen literatury, jíž Zrůstová používá, je v řadě případů přílišná generalizace – Evropa a americký kontinent jsou pro patrně většinu autorů homogenními celky, což je pak vede k výrokům, které nemohou odpovídat realitě. Příkladem je Sartoriho úvaha o Evropě a Americe jako cílových regionech emigrace (str. 39 diplomové práce), kde by bylo možné polemizovat s každou autorovou větou. Příliš generalizující jsou pak i některá tvrzení diplomantky v této části jejího textu. Nebyla to celá Latinbaská Amerika, která nabízela Evropanům výhody, o nich Zrůstová hovoří na str. 40, ale jen některé země regionu. Kromě těch, jež autorka uvádí – tedy Brazílie, Argentina či Uruguay (tamt.), také Chile nebo Paraguay. Komplikovanější je pak situace v případě Kuby, tradiční cílové země španělské emigrace a zcela specifické je Mexiko. Politická migrace není pak záležitostí celého meziválečného období, ale třicátých let, zejména druhé poloviny tohoto desetiletí.

Pro druhou polovinu dvacátého století se Zrůstová odvolává na čtveřici autorů (Held, McGrew, Goldblatt, Perraton) a hovoří o čtyřech determinantách emigrace, na prvním místě důsledcích druhé světové války. Emigrace v důsledku války samozřejmě existovala, ovšem jen v letech bezprostředně po roce 1945, v padesátých letech se už důsledky války neprojevovaly. Velké pochybnosti mám pak v případě třetí determinanty, jíž Zrůstová formuluje ve dvou větách: “Po roce 1970 již nešlo o ekonomické motivy k migraci. Docházelo k migrování celých rodin, které migrovaly v rámci zlepšení životní situace.” (str. 40). Ono zlepšení životní situace spatřovala ovšem nepochybně většina emigrantů ve zlepšení svého ekonomického postavení. Podobné pochyby mám i s tvrzením o urychlení migračních toků kulminujících v devadesátých letech, spojovaných s rostoucí ekonomikou západní Evropy. “Migrační toky”, řečenou slovy autorky, se zde patrně opravdu urychlily, těžko

ovšem ve smyslu Evropanů opouštějících kontinent s rostoucí ekonomikou, zvětšil se spíše objem migrací uvnitř Evropy a proud imigrantů z jiných kontinentů. Výhrady pak mám i k formulacím pasáže pojednávající o emigraci do Latinské Ameriky. Devadesátá léta nepřinesla Latinské Americe ekonomický úpadek jako celku a příčiny migrace do Evropy je tedy třeba hledat jinde (str. 40). Pokud pak Zrůstová konstatuje, že nejlákavější cíle pro politickou emigraci z Latinské Ameriky představují Spojené státy a Evropa, je to samozřejmě pravda, neplatí to však jen pro emigraci politickou, ale též pro emigraci z důvodů ekonomických. Obojí migrace pak v Evropě preferuje Španělsko, které však není vystaveno nátlaku, ale tlaku emigrantů (str. 41).

Příliš obecně formulované je pak Zrůstové tvrzení o historickém, kulturním a ekonomickém sepjetí Evropy a Latinské Ameriky. Především ekonomické vazby jsou dnes už přes formální politická prohlášení minulostí. Nebyly to pak jen migrační toky mezi Latinskou Amerikou a Evropou, které "utvářely svět tak, jak o známe" (str. 41). Stejnou, ne-li větší roli hrála při vzniku dnešního světa emigrace do anglických kolonií v severní části kontinentu, která podmínila konstituování Spojených států. Pokud pak Zrůstová píše o "českých migračních tocích" (str. 41), dopouští se pak dalších simplifikací, které snížily kvalitu práce. Proč soudí, že nejstarší emigrací byla emigrace náboženská, nevysvětluje, následná emigrace měla být podle ní sociální, dále zmiňuje politickou, ne ovšem ekonomickou. Hovoří tak o nezastupitelné úloze české emigrace v dějinách českého či "československého" národa(!) aniž by tuto úlohu blíže specifikovala a přisuzuje velkou roli na vzniku samostatného Československa "emigraci české inteligence". Když pak píše o třech hlavních migračních vlnách ve dvacátém století, uvádí jen jeho druhou polovinu. Neuvádí přitom, zda čerpá z literatury či nabízí vlastní koncepci. V obou případech lze o reálnosti periodizace vážně pochybovat. Pro emigraci po druhé světové válce existují dva vrcholy, oba dané politickými událostmi (nebereme v úvahu amozřejmě násálnou migraci bezprostředně po druhé světové válce).. Roky 1948 a 1968 přinesly vlny politické emigrace, autorkou zmiňovaná devadesátá léta se pak druhé polovině dvacátého století výrazně vymykají protože rokem 1989 zmizely extrémní restriktivní bariéry v oblasti migrace.

Za velmi kvalitní považuji naopak druhou část práce, kde Zrůstová analyzuje materiál získaný rozhovory s emigranty. Přes malý vzorek informantů se domnívám, že autorčiny závěry představují zajímavý a užitečný přínos pro studium česko-mexické migrační problematiky, poskytují ale také informaci o obraze České republiky v očích Mexičanů a naopak.

Část mých výhrad má své kořeny patrně v ne zcela jasných formulacích, jinde pak z autorka nevěnovala textu dostatečnou pozornost, což je i příklad poznámky 104 na str. 40. Venezuela nenahrazovala nedostatek imigrantů z Evropy najímáním interkontinentální, ale kontinentální pracovní síly. Přes tyto výhrady však doporučuji diplomovou práci samozřejmě k obhajobě. Vzhledem k uvedeným skutečnostem navrhuji hodnotit ji jako velmi dobrou.